

SZEMESNEK VETETTÜK, DE SZILÁZS LESZ BELŐLE

GABONAFÉLÉK HASZNÁLATA SZILÁZSKÉNT

Doo-Hong Min,
Michigan State University, Extension
April 10, 2012
<http://www.msue.msu.edu>

Fordította és összeállította: Dr. Orosz Szilvia

Víz alatt áll sok föld. Alig tudunk kimenni a területre. A tápanyag-pótlás hektikus, vannak növénykultúrák, amik megkapták a tavaszi tápanyagot, és vannak területek, ahová nem lehetett gépekkel rámenni a földre. Megoldást jelenthet a mezőgazdasági helikopterről, repülőről történő kijuttatás. Számos hazai példa van már erre is. Azokon a területeken, ahol jelentős a vízborítottság, kevesebb lesz a hozam. Mit lehet tenni? Ilyenkor **az őszi vetésű, szemesnek szánt gabonafélék egy részének szilázsként való betakarítása segíthet. Továbbá a tavaszi vetésű gabonafélék (vagy borsós és bükkönyös keverékek) termesztése alkalmazható kényszermegoldásként.** De fontos tudnunk, hogy a tavaszi vetésű gabonafélék hozama elmarad az őszi vetésűektől, a nyár is kockázatot jelent. Minőségben azonban lehet kiváló kalászhányás előtt betakarítva, amire a cikk is rámutat. Idén nagy kérdés a vetés is. Elvileg március 10-20. között talajban kellene lennie a vetőmagnak, ami már nem lehetséges. Michigan Állam, ahonnan a cikk származik, hasonló földrajzi elhelyezkedésű, mint Magyarország (északi szélesség 41°-47°), de északi kitettsége nagyobb, ezért rövid meleg nyár és nagyon hideg tél jellemzi az időjárását. Ezért foglalkoznak többet a tavaszi vetésű gabonafélékkel. Hazánkban előrébb járunk a gabonaszilázsok terén, kedvezőbbek az adottságaink és nagyobb a hazai tapasztalat is, de egy-két érdekességet azért olvashatunk ebben a cikkben, kitekintve a hidegebb területek üzemi gyakorlatára.

A gabonafélék, mint az árpa, zab, tritikálé, rozs és a búza kiváló tömegtakarmányként is, egyaránt lehet szilázst és szénát készíteni belőlük. Az őszi vetésű gabonafélék jelenthetik a fő hasznosítási irányt, de tavaszi változatuk is alkalmazható 'sürgős' segítségként takarmányhiányos időszakban.

Ezen gabonafélék egy része egy éves őszi vetésű gabona, míg a zab, a tavaszi árpa és a tavaszi tritikálé tavasszal vethető (a zabnak azonban már van őszi, télálló változata is). A tavaszi vetésű gabonafélék használata az időjárás változékonysága miatt (idén: kifagyott vagy felszíni vizek miatt tönkrement őszi vetés), de főleg fennálló takarmányhiány esetében javasolhatóak.

MILYEN GABONA JÖHET SZÁMÍTÁSBA?

Árpa: az árpa kiváló minőségű szilázst vagy szénát adhat, de kisebb a hozama, mint a zabnak vagy a tritikálénak. Árpát ott vessünk, ahol a talaj kellően laza, mert kötött talajokon nem terem jól. Tavasszal korán vethető. Betakarításánál vigyázzunk, mert az árpa általában korábban érkezik, mint a búza. A vetőmag mennyisége 140-170 kg/ha.

Zab: a zab a legelterjedtebb gabonaféle Michigan Államban. A zab jobban alkalmazkodik a hideg és nedves talajokhoz, mint az árpa. A zab nagy hozamokra képes és kiváló a tápláléértéke, ha kalászhányás előtt (hasban a kalász) takarítják be. A vetőmag mennyisége Michigan Államban 75-90 kg/ha.

Rozs: az egyik legteljesebb gabonaféle és jól alkalmazkodik a legtöbb talajtípushoz. Rendkívül gyorsan öregszik, ízletessége gyorsan romlik. Michigan Államban tavasszal legeltetik is. A vetőmag mennyisége Michigan Államban 100-115 kg/ha.

Tritikálé: a búza és a rozs keresztezése, jól tűri a különböző talajtípusokat, homokos talajokon is jól terem. Az alacsonyabb kémhatású, savanyúbb talajokat jobban tűri, mint a búza, de nem olyan toleráns, mint a rozs. A tritikálé akár legeltethető is, szilázsnak és szénának is jó alapanyag. A vetőmag mennyisége Michigan Államban 135-170 kg/ha.

Búza: a búza is több hasznosítású lehet, akár legeltethető, de szilázsnak és szénának is kiváló. Van tavaszi vetésű változata is, ami jobban bírja a vizes talajt, mint az árpa

vagy a zab. A kötött talajokat azonban kevésbé tolerálja, mint a rozs vagy a tritikálé. A vetőmag mennyisége Michigan Államban 135-170 kg/ha.

A gabonafélék tömegtakarmányként való betakarítása: a betakarítás időpontja jelentős hatással van a gabonaféle tápláléhatására. **Az időpont a gazdaság tömegtakarmány-igényétől függ (mind minőségben, mind mennyiségben).** Három fenológiai fázist javasolunk megfontolásra: hasban a kalász, tejesérés és viaszérés. A korai fázistól haladva a viaszérésig a tömegtakarmány rostemészthetősége drámai mértékben romlik, míg hozama szignifikánsan nő. **Ha a tápláléérték a fontos, akkor a gabonafélét korán kell betakarítani, a zászlóslevél megjelenésétől a kalászhányás kezdetéig.** Ha a hozam a fontos, akkor a korai viaszérés lehet a megfelelő állapot. A késői viaszéréssel vigyázzunk, mert a gabona túl száraz lehet a tömörítéshez. Fontos tudni, hogy a gabonafélék fejlődése gyors, ezért gyakori szántóföldi szemlét igényel a betakarítás időpontjának eldöntése.

Takarmányozási kérdések: a gabonaféléknek általában alacsony az ásványianyag-tartalma (*de lehet magas a káliumtartalma*) ezért etetés előtt javasolt a szilázatok laboratóriumi vizsgálata. Magnézium-kiegészítés javasolt a legelő állományoknál a fűteténia elkerülése érdekében (*és szilázsetetéskor az istállóteténia miatt*). A friss gabona felfúvódást is okozhat (réti széna, szilázs vagy ionofor etetése mellett azonban nem fordul elő).

1. TÁBLÁZAT TAVASZI TRITIKÁLÉ ÉS TRITIKÁLÉ-BORSÓ KEVERÉK HOZAMA ÉS TÁPLÁLÓANYAG-TARTALMA 2010-BEN. VETÉS: MÁJUS 3. ÉS BETAKARÍTÁS: JÚNIUS 30. (MICHIGANI ÁLLAMI EGYETEM, FELSŐ FÉLSZIGETI KUTATÓINTÉZET, CHATHAM)

Tavaszi vetésű fajta vagy keverék	Hozam (t szá./ha)	Nyersfehérje (% szá.)	ADF (% szá.)	NDF (% szá.)	TDN (% szá.)
Tritikale 2700	3,25	17,8	34,3	5,30	62,1
Tritikale (VNS)/Nugget borsó	3,98	18,6	34,2	47,4	62,2
Tritikale 2700/Arvica tömegtakarmány borsó	3,53	17,2	36,1	51,0	60,7
Tritikale 2700/Hendriks tömegtakarmány borsó	3,55	17,9	35,1	50,3	61,5
Tritikale (VNS)/LC 6040 tömegtakarmány borsó	3,03	21,0	31,5	44,4	64,3
Átlag	3,48	18,5	34,2	49,2	62,1

2. TÁBLÁZAT TAVASZI VETÉSŰ GABONAFÉLÉK TÖMEGTAKARMÁNYKÉNT MÉRHETŐ POTENCIÁLIS HOZAMA, TÁPLÁLÓANYAG-TARTALMA ÉS EMÉSZTHETŐSÉGE (DARBY, VERMONTI EGYETEM, USA)

Tavaszi vetésű gabonafélék	Hozam (t szá./ha)	Nyersfehérje (% szá.)	NDF (% szá.)	dNDF (%)	IVDMD (%)
Árpa	1,9	15,4	61,2	61,7	71,6
Zab	2,5	15,9	57,0	54,6	66,4
Tritikálé	2,1	15,5	60,9	61,7	66,1
Búza	1,8	15,1	60,1	56,4	67,0

dNDF = lebontható NDF, IVDMD = in vitro szárazanyag-emészthetőség